

Jurisprudential study of the conflict of laws arising from contractual and non-contractual obligations of patents

Abolfazl Ghahari¹, Mehdi Taleghan Ghaffari^{2*}, Ehsan Nemati³

1. Assistant Professor of Islamic Jurisprudence and Law, Islamic Azad University, Tonekabon Branch, Tonekabon, Iran.

2. PhD Student in Private Law, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

3. Master of Private Law, University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

ARTICLE INFORMATION

Article Type: Original Research

Pages: 345-361

Article history:

Received: 19 Sep 2021

Edition: 30 Oct 2021

Accepted: 30 Jan 2022

Published online: 13 Mar 2022

Keywords:

Intellectual Property, Industrial Property, Sovereignty of the Will, Place of Request for Support

Corresponding Author:

Mehdi Taleghan Ghaffari

Address:

University of Mazandaran, Babolsar, Iran.

Orchid Code:

0000-0002-0085-9005

Tel:

011-35302101

Email:

M.taleghanghafari@stu.umz.ac.ir

ABSTRACT

Background and Aim: Basically, the occurrence of disputes and lawsuits in the courts is one of the inevitable issues in the current world, and patents are more faced with this problem due to its diversity and complexity. Legislators from different countries support inventors with the aim of economic development and expanding international relations. In this regard, several conventions have taken a big step towards the realization of a unified system in the field of intellectual property by enacting laws on intellectual property rights.

Materials and Methods: This research is theoretical and its research method is descriptive-analytical and the data collection method is library.

Ethical considerations: In all stages of writing the present study, while respecting the originality of the texts, honesty and trustworthiness have been observed.

Results: Patent infringement, if it occurs under a contract or in a context other than the contract, causes the violator to be held liable.

Conclusion: In choosing the ruling law, the principle of free will is accepted by different legal systems and if the choice of law is not fulfilled by the parties to the dispute, the law of the country requesting protection in contractual obligations as well as in non-contractual obligations can be used as an international standard. To be accepted in patent claims. Judges of domestic courts can also rule in accordance with the rules of international conventions to which Iran has acceded.

Cite this article as:

Ghahari A, Taleghan Ghaffari M, Nemati E. Jurisprudential study of the conflict of laws arising from contractual and non-contractual obligations of patents. *Economic Jurisprudence Studies* 2021-2022; Review on New Researches of Jurisprudence and Law.

فصلنامه مطالعات فقه اقتصادی، ویژه نامه جستارهای نوین فقه و حقوق، ۱۴۰۰

بررسی فقهی تعارض قوانین ناشی از تعهدات قراردادی و غیرقراردادی حق اختراع

ابوالفضل قهاری^۱، مهدی طالقان غفاری^{۲*}، احسان نعمتی^۳

۱. استادیار گروه فقه و حقوق اسلامی، واحد تنگابن، دانشگاه آزاد اسلامی، تنگابن، ایران.

۲. دانشجوی دکتری رشته حقوق خصوصی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

۳. دانش آموخته کارشناس ارشد، رشته حقوق خصوصی دانشگاه مازندران، بابلسر، ایران.

چکیده

زمینه و هدف: اساساً بروز اختلاف و طرح دعوی در محاکم، یکی از مسائل اجتناب‌ناپذیر جهان کنونی است که حق اختراع نیز به دلیل تنوع و پیچیدگی آن بیشتر با این مشکل مواجه است. قانون‌گذاران کشورهای مختلف با هدف توسعه اقتصادی و گسترش روابط بین‌المللی اقدام به حمایت از مخترعین می‌نمایند. در همین راستا کنوانسیون‌های متعددی با وضع قوانین درخصوص حقوق مالکیت فکری، گامی بلند برای تحقق نظام واحد در زمینه‌ی مالکیت فکری برداشته‌اند.

مواد و روش‌ها: این تحقیق از نوع نظری بوده و روش تحقیق آن به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد و روش جمع‌آوری اطلاعات بصورت کتابخانه‌ای است.

ملاحظات اخلاقی: در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

یافته‌ها: نقض حق اختراع اگر موجب قرارداد یا در بستری غیر از قرارداد به وقوع بپیوندد موجب مسئول قلمداد نمودن شخص ناقض می‌گردد که شناسایی قانون حاکم بر این تنازع در صورت وجود عنصری خارجی بعضاً با مصائب بسیار همراه است و مسئله تعارض قوانین مطرح می‌گردد.

نتیجه: در انتخاب قانون حاکم، اصل آزادی اراده به موجب نظام‌های حقوقی مختلف مورد پذیرش واقع شده و در صورت عدم تحقق انتخاب قانون توسط طرفین تنازع، قانون کشور محل تقاضای حمایت در تعهدات قراردادی و همچنین در تعهدات غیرقراردادی می‌تواند به‌عنوان معیاری بین‌المللی در دعاوی حق اختراع مورد قبول قرار گیرد. همچنین قضات محاکم داخلی می‌توانند براساس قواعد کنوانسیون‌های بین‌المللی که کشور ایران به آنها پیوسته است، اقدام به صدور رأی نمایند.

اطلاعات مقاله

نوع مقاله: پژوهشی

صفحات: ۳۴۵-۳۶۱

سابقه مقاله:

تاریخ دریافت: ۱۴۰۰/۰۶/۲۸

تاریخ اصلاح: ۱۴۰۰/۰۸/۱۶

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۰/۱۱/۱۰

تاریخ انتشار: ۱۴۰۰/۱۲/۲۲

واژگان کلیدی:

مالکیت فکری، مالکیت صنعتی، حاکمیت اراده، محل تقاضای حمایت.

نویسنده مسوول:

مهدی طالقان غفاری

آدرس پستی:

ایران، بابلسر، دانشگاه مازندران.

تلفن:

۰۱۱-۳۵۳۰۲۱۰۱

کد ارکید:

0000-0002-0085-9005

پست الکترونیک:

M.taleghanghafari@stu.umz.ac.ir

۱. مقدمه

آثار فکری نقش بسزایی در گسترش جهان کنونی ایجاد نموده‌اند. به همین دلیل حفاظت از دارایی‌های فکری و دستاوردهای فناورانه تبدیل به یک اصل اساسی در نظام‌های حقوقی مختلف شده است؛ از این رو توسعه حقوق مالکیت فکری می‌تواند ضامن موفقیت اقتصادی و فناوری پژوهشگران و همچنین شرکت‌های دانش‌بنیان باشد. در جوامع کنونی در راستای هدف یادشده، قوانین و مقررات بسیاری در زمینه‌ی حمایت از آفرینندگان آثار صنعتی، ادبی و هنری به تصویب رسیده است. حقوق مالکیت فکری در سال‌های اخیر با بالا رفتن حجم تولیدات آثار و همچنین گسترش ارتباطات در سطوح ملی و بین‌المللی و خاصه از طریق شبکه جهانی اینترنت و قابلیت دسترسی آسان و سریع اندیشه‌های مخترعین، با تهدیدات جدی از حیث سوءاستفاده از حق آفرینندگان آثار مواجه شده است. در سال ۱۹۷۰ سازمان جهانی مالکیت فکری شروع به فعالیت نمود. این سازمان در سال‌های بعد به‌عنوان یکی از سازمان‌های تخصصی سازمان ملل متحد خودنمایی نمود؛ از این رو می‌توان حقوق مالکیت فکری را به‌عنوان یک حق بشری به رسمیت شناخت (کمبه، ۱۹۹۸، ۵۹؛ هلفر، ۲۰۰۶، ۹۷۳). کشورهای مختلف با وضع قوانین حمایتی نسبت به آثار فکری به هدف والای توسعه روزافزون از طریق خلق آثار بدیع و همچنین پویایی اقتصاد و گسترش روابط بین‌المللی می‌اندیشند. البته شایان ذکر است که محدوده ثبت اختراع در کشورهای مختلف، متفاوت

است (ویسنه، ۱۹۹۸، ۱۱۳۹). قراردادهای واگذاری و اعطای مجوز بهره‌برداری از حقوق مالکیت فکری از تنوع بالایی برخوردار است. از سوی دیگر، تمایل دارندگان این حقوق به گسترش فعالیت خود در کشورهای دیگر موجب انعقاد قراردادهایی می‌گردد که بیش از یک کشور در آن دخیل هستند. همین امر بعضاً موجبات اختلاف در حقوق مالکیت فکری را به صورت بین‌المللی فراهم می‌آورد. پژوهش‌های متعددی در این حوزه صورت گرفته که بیشتر در ارتباط با نقض حق اختراع و شرایط تحقق آن و چگونگی انتخاب دادگاه صالح در فرض تحقق نقض حق اختراع می‌باشد؛ لیکن پژوهش حاضر درصدد پاسخگویی به این سؤال می‌باشد که اختلافات ناشی از نقض حق اختراع بر مبنای قانون کدام کشور رسیدگی می‌شوند و در صورت عدم توافق طرفین در انتخاب قانون حاکم، این تنازع چگونه حل و فصل می‌شود؟ بررسی‌ها حکایت از آن دارد که در این موارد قضات با بهره‌مندی از قواعد حل تعارض اقدام به رسیدگی به اختلاف قراردادی و غیرقراردادی و درنهایت صدور رأی می‌نمایند. علاوه بر قوانین داخلی کشورها که به مسئله تعارض قوانین اشاره نموده‌اند، کنوانسیون‌های بسیاری به این مهم پرداخته و با ارائه راهکارهای مناسب درصدد رفع منازعات احتمالی برآمده‌اند.

۲. مواد و روش‌ها

این تحقیق از نوع نظری بوده و روش تحقیق به صورت توصیفی - تحلیلی می‌باشد و روش جمع‌آوری اطلاعات به صورت کتابخانه‌ای است و با مراجعه به اسناد، کتب و مقالات صورت گرفته است.

۳. ملاحظات اخلاقی

در تمام مراحل نگارش پژوهش حاضر، ضمن رعایت اصالت متون، صداقت و امانت‌داری رعایت شده است.

۴. یافته‌ها

تعیین قانون حاکم بر اختلاف به دلایل متعدد ممکن است تحقق نیابد. در این صورت دادگاه با در نظر گرفتن قواعد حل تعارض مقر دادگاه، رسیدگی به پرونده را در دستور کار خود قرار می‌دهد. کنوانسیون‌های مختلف به بیان راهکارهایی در جهت حل و فصل اختلاف پرداختند. در بحث تعیین قانون حاکم بر تعهدات قراردادی به نظر، قانون کشور محل تقاضای حمایت، نزدیک‌ترین ارتباط را با قرارداد داشته و می‌تواند گزینه مناسب برای رفع تنازع باشد. در خصوص تعهدات غیرقراردادی نیز با وجود اصل تبعیت از قانون ایراد خسارت یا ارتکاب عمل زیان‌بار، به نظر می‌رسد قانون کشور محل تقاضای حمایت به بهترین شکل می‌تواند از خالق اثر حمایت کند؛ از این رو، فارغ از نوع تعهد، اعم از قراردادی و غیرقراردادی، پذیرش قانون کشور محل

تقاضای حمایت به‌عنوان معیاری بین‌المللی می‌تواند آثار و تبعات مثبت بسیاری را به همراه داشته باشد.

در حقوق کشور ایران با قراردادن حق اختراع در ذیل حقوق مالی می‌توان با تمسک به ماده ۹۶۶ قانون مدنی، محل وقوع مال را معیار حل اختلاف قرار داد. این در حالی است که کشور ایران به‌درستی به برخی کنوانسیون‌های مالکیت صنعتی پیوسته و از آنجایی که مورد تائید مجلس شورای اسلامی قرار گرفته در حکم قانون محسوب و قضات براساس آن اقدام به صدور رأی می‌نمایند.

۵. بحث

۵-۱. حق اختراع^۱

اختراع عبارت است از هر نوع آفریده فکری که منجر به برطرف نمودن مشکلی در صنعت و تجارت می‌گردد (نوروزی، ۱۳۸۱، ۸۳). حق اختراع حقی است انحصاری، مشروط و موقت در جهت استفاده، عرضه، فروش، انتقال و تحصیل مجوز بهره‌برداری. این حق تابعی از حقوق مالکیت فکری است و به جهت اهمیت والای آن در توسعه و گسترش صنعت و در نتیجه پویایی اقتصاد کشورها مورد توجه ویژه قرار گرفته است؛ از این رو حمایت از مالکیت صنعتی در حقوق داخلی و روابط بین‌المللی امری حیاتی جلوه می‌نماید. در ابتدا کنوانسیون پاریس در زمینه حمایت از مالکیت صنعتی در سال ۱۸۸۳ به بحث اختراعات توجه نمود. در سال ۱۹۷۰ معاهده همکاری ثبت اختراع

¹ patent

یکی از آژانس‌های تخصصی مالکیت سازمان ملل اقدام به مدیریت معاهدات بسیاری در زمینه‌های مالکیت فکری و به تبع آن حق اختراع می‌نماید. در قانون تجارت الکترونیک مصوب ۱۳۸۲ نیز مقنن صراحتاً حمایت خود را از حقوق مالکیت فکری در بستر مبادلات الکترونیک اعلام داشته است. نهایتاً قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری در سال ۱۳۸۶ باهدف انطباق قوانین داخلی با استانداردهای بین‌المللی در راستای الحاق به سازمان جهانی تجارت به تصویب رسید (بزرگی و فتحی‌زاده، ۱۳۸۸، ۵۹) که این قانون توجه خاصی به حق اختراع نموده است.

با وجود صراحت در شناسایی چنین حقوقی برای مخترعین؛ در برخی موارد به جهت جلوگیری از سوءاستفاده از حق یادشده و همچنین در موارد تعارض حق اختراع با حقوق والای انسانی، استفاده دیگران بدون کسب اجازه از دارندگان حق اختراع امکان‌پذیر است (خان، ۲۰۱۳، ۲۲۶). اعطای چنین مجوزی ابتدا در کنوانسیون پاریس مطرح و سپس در قوانین اکثر کشورها مورد پذیرش قرار گرفت (لیو، ۲۰۱۸، ۶۹۹؛ کرا، ۱۹۹۹، ۴). در برخی کشورها این حق صراحتاً در قانون خاصی راجع به اعطای مجوز اجباری مورد شناسایی قرار گرفته است و این در حالی است که در برخی کشورهای دیگر، چنین حقی در قوانین مختلف پیش‌بینی شده است؛ ولیکن قانون خاصی برای آن وضع نشده است (بختیاروند، ۱۳۹۶، ۸۰).

یکی از حقوقی که در اکثر میثاق‌های اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی و اعلامیه جهانی حقوق بشر

منعقد شد که این معاهده گامی بلند در راستای حمایت از حقوق مخترعین محسوب می‌شد. حضور قریب به اتفاق کشورهای بزرگ صنعتی در این معاهده بر غنای هرچه بیشتر آن افزود. در همین دوره سازمان جهانی مالکیت فکری پا به عرصه وجود نهاد. این سازمان که هم‌اکنون به‌عنوان یکی از آژانس‌های تخصصی سازمان ملل در حال فعالیت می‌باشد؛ با هدف حمایت از مالکیت فکری ایجاد شد. بعدها کنوانسیون پاریس که در زمینه مالکیت صنعتی موارد مهمی را بیان نموده بود زیرمجموعه این سازمان به فعالیت پرداخت. در سال ۱۹۹۵ معاهده‌ای تحت عنوان تریپس وضع شد. این معاهده ضمن بیان برخی قواعد عمومی حاکم بر مالکیت فکری، اقدام به نشر قوانینی درخصوص حق اختراع نمود که از اهمیت خاصی برخوردار است (تقی‌زاده، ۱۳۹۳، ۱).

حمایت از اختراعات در حقوق ایران برای نخستین بار در سال ۱۳۱۰ با تصویب قانون ثبت علائم و اختراعات به وقوع پیوست. در ادامه کشور ایران در سال ۱۳۳۸ به کنوانسیون پاریس پیوست و با الحاق به بازنگری‌های موجود و تصویب مجلس شورای اسلامی در سال ۱۳۷۷، گامی اساسی در راستای حمایت از مالکیت صنعتی و خاصه حق اختراع برداشته شد. در سال ۱۳۷۹، قانون حمایت از پدیدآورندگان نرم‌افزار رایانه‌ای به تصویب رسید و بدین‌گونه سازوکار حمایت از مخترعین نرم‌افزارهای رایانه‌ای به‌عنوان یکی از مصادیق تعبیه شد. در سال ۱۳۸۰ ایران به عضویت رسمی سازمان جهانی مالکیت فکری درآمد. این سازمان به‌عنوان

به‌عنوان اصلی اساسی مورد تأکید قرار گرفته، حق بر سلامت است (بیهل، ۲۰۰۹، ۲۱۸۲؛ کینی، ۲۰۰۰، ۱۴۵۹؛ هگرزیل، ۲۰۰۶، ۳۰۵)؛ از این رو در تعارض مابین حق اختراع و حق بر سلامت، دولت‌ها می‌توانند در مواردی و با وجود شرایطی با عدول از حق مخترعین اقدامات لازم برای حفظ و برقراری سلامت آحاد جامعه را فراهم آورند؛ لذا با تمسک بر قاعده فقهی لزوم تقدیم اهم بر مهم، ترجیح حق بر سلامت بر حق مخترع عقلانی به نظر می‌رسد و یقیناً اختراعات مربوط به تشخیص و معالجه بیماری‌های انسان یا حیوان یکی از مواردی است که کمک شایانی در جهت شناسایی مناسب و به‌موقع بیماری و متعاقب آن اقدامات احتیاطی لازم و درمان شخص بیمار می‌نماید.

قوانین مالکیت فکری و ثبت اختراعات روش‌های درمان را از شمول حمایت مستثنی نمودند و این امر به‌وضوح در بند ۲ ماده ۲۸ قانون ثبت علائم و اختراعات سال ۱۳۱۰ و بند ۳ ماده ۲۷ موافقت‌نامه تریپس و همچنین بند ج ماده ۴ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، قابل رؤیت است؛ چراکه حق بر سلامت نسبت به حقوق مخترعین از اهمیت بالاتری برخوردار است (شیخی، ۱۳۸۵، ۷۴) و در حال حاضر امکان بروز اختلاف در مسائل مربوط به حق اختراع امری شایع است. در دعوی که حداقل یک عنصر خارجی در آن به چشم می‌خورد، قاضی ابتدا باید درصدد حل مسئله تعارض قوانین برآید؛ بنابراین باید تعیین کند قانون کدام کشوری که ارتباط با دعوی دارد، بر رابطه حقوقی فی‌مابین

حکومت داشته و براساس آن می‌توان به حل‌وفصل اختلافات حادث‌شده پرداخت. در این راستا قضات با بهره‌مندی از مجموعه قواعدی که بر اساس آن می‌توان قانون صلاحیت‌دار را انتخاب نمود، اقدام به رسیدگی به دعوی می‌نمایند (الماسی، ۱۳۹۱، ۴؛ صفایی، ۱۳۹۳، ۷۴؛ امیرمعزی، ۱۳۹۱، ۲۱). همچنین درخصوص اینکه از چه مصادیقی در حقوق کشور ایران حمایت می‌شود باید بیان داشت که صرفاً مصادیقی تحت حمایت قانونی قرار می‌گیرند که در قانون بدان اشاره شده باشد و به عبارت دیگر، توسط مقنن به‌عنوان گونه‌ای از مصادیق مالکیت فکری مورد شناسایی قرار گرفته باشند و تا زمانی که موضوع مورد حمایت مشخص نگردد، امکان حمایت و اجرای صحیح قانون در راستای حمایت از آن ممکن نمی‌باشد (نعمتی و همکاران، ۱۴۰۰، ۸).

۵-۲. بررسی مفهوم و مبانی فقهی و حقوقی

مالکیت فکری

توسعه روزافزون جهان پیرامونی مدیون زحمات افرادی است که با به‌کارگیری قدرت تعقل خویش درصدد ایجاد تأثیرات مثبت بر زندگی خود و هم‌عصران برمی‌آیند و حتی چه‌بسا بتوانند راهی نو برای آیندگان دراندازند. انسان موجودی است که خداوند توان خلاقیت و نوآوری را در او نهادینه ساخته است (جوادی آملی، ۱۳۸۹، ۱۰۵). حق مالکیت فکری، توسط گروهی از فقها غیرمعتبر شناخته شده (امام خمینی، ۱۳۶۳، ۶۲۵) و در مقابل، گروهی دیگر از فقها این حق را معتبر

می‌دانند (صفایی، ۱۳۹۶، ۲۹). گروه مخالف به دلایلی از جمله تعارض حقوق مؤلف با قاعده تسلیط، عدم امضای آن توسط شارع مقدس و دیدگاه موجود در کتاب تحریرالوسیله استناد می‌کنند که این دیدگاه عبارت است: «زمانی که فردی با خرید یک کتاب مالک آن می‌شود، نمی‌توان وی را از تکثیر و کپی‌برداری از آن منع کرد؛ چرا که افراد مسلط بر اموال و دارایی‌های خود بوده و هرگونه تصرف را در آن می‌توانند انجام دهند و سلب تسلط مردم بر اموالشان بدون هیچگونه عقد و شرطی جایز نیست» (امام خمینی، ۱۳۶۳، ۶۲۵). از مفهوم عبارت مذکور برداشت می‌شود که اگر طی یک عقد یا یک شرطی، حق کپی‌برداری، تکثیر و... یا به‌طور کلی تسلط شخص خریدار، سلب شود؛ معتبر و نافذ خواهد بود (روشن، ۱۳۸۹، ۴۱). برخی دیگر از فقها مالکیت فکری را مغایر با احکام و نظامات اسلامی دانسته و چنین بیان داشته‌اند که این حقوق را نمی‌توان در قالب عقود و معاملات در نظر گرفت (صافی گلپایگانی، ۱۳۷۱، ۲۰۸). در مقابل، فقهای موافق قائل به دلایلی از جمله عدم ردع، قاعده لاضرر و ضرورت احترام به حقوق فردی می‌باشند (ایزدی فرد و محسن‌زاده، ۱۳۹۳، ۱۹۱). طی استفتائات بعمل آمده رهبر معظم انقلاب آیت‌اله سیدعلی خامنه‌ای، مالکیت فکری را در حالت کلی امری شرعی دانسته و به حق انحصاری پدیدآورنده نیز اشاره کرده‌اند (نقیبی، ۱۳۸۶، ۲۷۲). همچنین نقل و انتقال این نوع حقوق عقلاً صحیح بوده و شارع مقدس نه تنها ردعی در این رابطه نداشته، بلکه تأییداتی نیز داشته است

(امیدی‌فرد، ۱۳۸۵، ۵۶). در عرف نیز تجاوز به حق امری ناپسند تلقی می‌گردد که از شرع نشأت گرفته است و از آنجا که مالکیت فکری حق بوده، هر نوع تجاوز به آن با توجه به مبانی شرعی حرام است (آهنگران و همکاران، ۱۳۹۲، ۲۰). همچنین برخی بیان داشته‌اند، حقوق مالکانه آثار فکری در کشور ایران از مبانی شرعی برخوردار بوده و ضرورت دارد مورد احترام قرار گیرد (بیگزاده و همکاران، ۱۳۹۷، ۷۹۲). در مجموع بنا به مصالح جامعه و حمایت از پدیدآورندگان اعم از مؤلفان و مخترعان، ضرورت دارد دیدگاه‌ها را به سمت مشروعیت و مقبولیت مالکیت فکری سوق داد، تا حقوق پدیدآورندگان به درستی تأمین گردد و در مقابل نقض مصون بماند؛ چنین حمایتی آثار مثبت متعددی همچون افزایش خلاقیت، نوآوری در سطوح مختلفی را به همراه دارد و در نهایت منجر به پیشرفت کشور در زمینه‌های متعددی می‌گردد، از سوی دیگر، در کشورهای غربی در نیمه دوم قرن نوزدهم افراد صاحب‌نظری با اتکا به دلایلی از جمله نظریه کار - ارزش، خواهان برچیده‌شدن نظام مالکیت فکری بوده‌اند.

آثار فکری در زمان‌های گذشته و به‌خصوص در نزد فقها، بیشتر جنبه‌ی اخلاقی و معنوی داشته است، اما به مرور زمان و به جهت امرارمعاش آفرینندگان آثار فکری، علاوه بر بعد اخلاقی و معنوی، بعد مالی نیز برای آفریننده‌ی اثر فکری در نظر گرفته شد. در حال حاضر حق مالکیت فکری، دارای بعد مالی و معنوی می‌باشد (اصغری آق‌مشهدی، ۱۳۹۱، ۱۶)؛ از این رو برخی با فاصله‌گرفتن از روزمرگی و با

بنابراین می‌توان نتیجه گرفت که حقوق مالکیت فکری به دو قسم مالکیت صنعتی^۲ و مالکیت ادبی، هنری^۳ منقسم می‌گردد.

حق مالکیت معنوی پس از گذر از دوران بی‌توجهی و در نتیجه بی‌هویتی توسط برخی از پادشاهان محترم شمرده شد. به گونه‌ای که حتی به خالقان آثار هدایایی تقدیم می‌گردید. قرن ۱۸ میلادی دوره رسمیت بخشیدن به این حق محسوب می‌شود چراکه کشورهای آمریکا، انگلستان و فرانسه رسماً این حق را مورد شناسایی قرار داده و قوانین ملی در خصوص آن به تصویب رساندند (امامی، ۱۳۹۳، ۵۱). اولین قانون در سال ۱۷۱۰ در انگلستان در زمینه حق کپی‌رایت به تصویب رسید (میرحسینی، ۱۳۹۴، ۲۹).

۵-۳. بررسی مسئولیت قراردادی و غیرقراردادی در نقض مالکیت صنعتی

گاهی ورود خسارات، ناشی از نقض قرارداد مابین طرفین است که در این صورت متخلف مسئول جبران ضرر و زیان‌های وارد می‌باشد و از آن تحت عنوان مسئولیت قراردادی یاد می‌کنند. جبران چنین خساراتی در شرع اسلام نیز صراحتاً مورد تأکید واقع شده (محمدی و حسینی مقدم، ۱۳۹۶، ۱۲۷) و عقل نیز به راحتی قادر به درک آن است. باوجود قرارداد اگر فردی از آن تخطی کند شخص زیان‌دیده حق مطالبه آن را دارد (کاتوزیان، ۱۳۹۰، ۱۷)؛ بنابراین عدم انجام تعهدات قراردادی تقصیر

تلاش فراوان آثار فکری بدیعی خلق می‌نمایند که برای حفظ و صیانت از چنین آثار ارزشمند و بهره‌برداری هرچه بهتر از ماحصل افکاری که بروز و ظهور یافته، حمایت‌های قانونی لازم و ضروری جلوه می‌کند. کنوانسیون‌های متعددی برای تحقق چنین امری ایجاد شدند و به بیان مصادیقی از مالکیت فکری پرداختند و این در حالی است که هیچ‌کدام تعریفی از این نوع مالکیت ارائه ننموده‌اند و همین امر باعث ارائه تعاریف متعدد و متنوعی توسط دکترین شده است. برخی حقوق مالکیت فکری را این‌گونه تعریف کرده‌اند:

حقوقی که دارای ارزش اقتصادی بوده و موضوع آن یک اثر فکری است (صفایی، ۱۳۹۱، ۲۵۴).

حقوقی که به صاحب آن اجازه بهره‌وری انحصاری از فکر انسان را می‌دهد (کاتوزیان، ۱۳۹۳، ۲۴).

حقوقی که حق بهره‌مندی مطلق و انحصاری برای شخص آفریننده اثر فکری در زمینه‌های ادبی، هنری و صنعتی که دارای ارزش مادی و معنوی هستند را ایجاد می‌کند (اصغری آق‌مشهدی، ۱۸، ۱۳۹۱).

حقوق ناشی از نوآوری‌ها و آفرینش‌های فکری در زمینه‌های صنعتی، علمی، هنری و ادبی (وایپو، ۲۰۱۷، ۱).

با در نظر گرفتن تعاریف یادشده می‌توان حق مالکیت فکری^۱ را مجموعه امتیازاتی دانست که در امور صنعتی، ادبی و هنری برای حمایت به صورت انحصاری در اختیار آفریننده اثر قرار می‌گیرد؛

³ Copyright

¹ Intellectual Property Rights.

² Industrial Property

محسوب و مرتکب مسئول جبران آن خواهد بود (باریکلو، ۱۳۹۴، ۲۶). در مقابل مسئولیت غیرقراردادی، ناظر به مسئولیتی است که خارج از قرارداد برای اشخاص ایجاد می‌شود و در نتیجه قانون شخص را ملزم به جبران خسارات وارده می‌نماید. بروز اختلاف و طرح دعوی در محاکم، یکی از مسائل اجتناب‌ناپذیر جهان کنونی است و این مهم با گسترش فعالیت‌های اقتصادی و آشنایی افراد با حقوقی که قانون برای آنان مقرر نموده به نحو چشمگیری فزونی یافت. حمایت از حقوق مالکیت فکری همواره از اهمیت خاصی برخوردار بوده است. مالک حق ممکن است به واسطه انعقاد قرارداد با اشخاص دیگر در جهت واگذاری و اعطای حق و در مواردی درصدد گسترش حوزه فعالیت خود برآید؛ از این رو اگر فرد طرف قرارداد از آن تخطی کند و در نتیجه خسارتی به شخص صاحب حق وارد آید، امکان مطالبه جبران خسارت وجود خواهد داشت؛ چراکه قرارداد از ارزش والایی برخوردار بوده و عدول از آن امری ناپسند و غیراخلاقی همراه با ضمانت اجرای قانونی است. در مواردی نیز ممکن است بدون وجود قرارداد شخصی به حق دیگری آسیب رساند که در این مورد مقنن وظیفه حمایت از حقوق مکتسبه اشخاص را بر عهده داشته و براساس آن اقدام به وضع قوانین حمایتی می‌نماید.

در دعاوی حقوق بین‌الملل خصوصی، مسئله تعارض دادگاه‌ها (مقصودی، ۱۳۹۳، ۷۳-۵۵؛ همان، ۱۳۹۶، ۲۳۴-۲۱۳) مقدم بر تعارض قوانین

است؛ بنابراین محاکم بعد از رسیدگی به تعارض دادگاه‌ها به مسئله تعارض قوانین خواهند پرداخت (الماسی، ۱۳۹۱، ۱۳؛ فلاح غلامی، ۱۳۹۸، ۹۲). در موضوع تعارض قوانین، اولین اقدام توصیف است.^۱ «توصیف عبارت است از تعیین نوع امر حقوقی که یک قاعده حقوقی بین‌الملل خصوصی باید نسبت به آن اجرا گردد» (الماسی، ۱۳۹۱، ۷۸)؛ از این رو هر دعوا را باید در بدو امر در یکی از دسته‌های شناخته‌شده عالم حقوق نظیر اشخاص، اموال، اسناد و... قرارداد. با در نظر گرفتن چنین موردی، روند رسیدگی به دعوی و تعیین قانون حاکم تسهیل می‌یابد. بعد از توصیف تعیین عامل ارتباط^۲ بسیار حیاتی جلوه می‌کند. باید براساس عوامل ارتباط مناسب‌ترین قانون را برگزید که این عوامل عبارت‌اند از محل وقوع مال، محل تنظیم سند، محل انعقاد قرارداد و... برای مثال در دعاوی مربوط به اموال از دیرباز محل وقوع مال، عامل ارتباط محسوب می‌شده و قانون حاکم قانون محل وقوع مال خواهد بود.

حقوق مالکیت فکری از آن حیث که دارای جنبه مالی و قابل انتقال به غیر است، حق مالی تلقی می‌گردد؛ بنابراین دعاوی مربوط به این حق از جمله دعاوی مالی محسوب می‌شوند (عادل، ۱۳۹۷، ۳۴۶). یکی از زیرمجموعه‌های مهم مالکیت فکری حق اختراع است. همواره اختراعی که با جان انسان در ارتباط بوده و موجبات بهبود افراد را فراهم آورده از اهمیت بیشتری برخوردار است. پس اختراعات مربوط به حوزه بهداشت و سلامت اجتماعی نظیر

^۱ Qualification^۲ Connecting factor

روش‌های تشخیص و درمان و جراحی بیماری‌های انسان و حیوان باید توسط مقنن مورد توجه ویژه قرار گیرد. نقض مالکیت صنعتی خواه به‌موجب قرارداد باشد خواه غیرقرارداد، مسئولیت فرد ناقض را به همراه خواهد داشت و با توضیحاتی که از نظر گذشت این نتیجه حاصل می‌شود که تعیین قانون حاکم بر اختلافات حادث‌شده از اهمیت وافر برخوردار است.

۴-۵. بررسی فروض تعیین یا عدم تعیین قانون

حاکم بر منازعه توسط طرفین دعوی

طرفین با اراده خود اقدام به انعقاد قرارداد می‌نمایند. این امکان وجود دارد که یکی از طرفین قرارداد از مفاد آن تخلف نماید؛ از این رو شخص مقابل با مراجعه به محکمه انتظار حمایت در برابر تضییع‌کننده حقوق خود را دارد و در نتیجه دادگاه با در نظر گرفتن شرایط انعقاد قرارداد و جستار در متن قانون اقدام به صدور رأی می‌نماید. قانون‌گذاران کشورهای مختلف اصلی تحت عنوان حاکمیت اراده برای فیصله دادن به اختلافات را به رسمیت شناخته‌اند. براساس این اصل اساسی اشخاص طرف قرارداد می‌توانند خواه قبل از بروز اختلاف و خواه بعد از آن قانون حاکم بر منازعه را با وجود شرایطی انتخاب نمایند. همچنین در مواردی که قرارداد مابین اشخاص وجود ندارد و اختلافی حادث می‌شود، طرفین دعوی براساس اصل یادشده می‌توانند در خصوص قانون حاکم بر تنازع رایزنی کنند.

طرفین با علم، قانونی که بیشترین تناسب و سازگاری با شرایط خاص آن‌ها دارد را برمی‌گزینند (الماسی و میرحسینی، ۱۳۸۹، ۹). این امر یقین موجبات اقناع وجدان افراد را فراهم می‌آورد. پس طرفین باید نسبت به انتخاب قانون حاکم استقلال داشته باشند (شریعت باقری، ۱۳۹۱، ۱۰۲).

اصل حاکمیت اراده برای اولین بار در بحث تعارض قوانین مطرح و سپس در دیگر موضوعات حقوقی خودنمایی نمود. در موضوعات حقوق بین‌الملل خصوصی به دلیل وجود حداقل یک عنصر بیگانه، واگذاری ابتکار عمل در تعیین قانون حاکم می‌تواند تضمین‌کننده حقوق اشخاص باشد و با تحقق همین هدف شاهد توسعه روزافزون روابط در عالم بین‌الملل بوده‌ایم؛ از این رو حاکمیت اراده را می‌توان یکی از اصول اساسی حقوق بین‌الملل خصوصی محسوب نمود (نیکبخت، ۱۳۸۴، ۵۰). این اصل اساسی در قراردادهای مالکیت فکری نیز مورد پذیرش واقع شده است.

شایان ذکر است این اصل در برخی موارد با محدودیت‌هایی مواجه خواهد بود؛ بنابراین حاکمیت اراده به معنای استفاده بی‌قید و شرط از حقوق تفویض شده به طرفین دعوی نیست بلکه افراد موظفند به قوانین آمره کشور مقرر دادگاه احترام قائل شده و از توافقات خلاف نظم عمومی اکیداً پرهیز نمایند. قواعد مربوط به مالکیت فکری نیز از این سخن مستثنی نبوده و در موارد بسیار دارای قواعد آمره هستند که توافق برخلاف آن‌ها

کشوری خواهد بود که دارای نزدیک‌ترین ارتباط است. در تعیین نزدیک‌ترین ارتباط نیز معیارهای متفاوتی وجود دارد به گونه‌ای که برخی قانون محل سکونت واگذارکننده حق و برخی قانون کشور محل حمایت را ملاک نزدیک‌ترین ارتباط و در نتیجه قانون حاکم قرار می‌دهند (تورمنز، ۲۰۰۸، ۱۶). در بحث مالکیت صنعتی به نظر قانون کشور محل تقاضای حمایت، نزدیک‌ترین ارتباط را با قرارداد منعقدی ایفا می‌نماید و می‌تواند آثار و تبعات مثبت بسیاری از حیث حمایت از حقوق مخترعین به همراه داشته باشد.

در مقابل مقررات روم ۲ به تعیین قانون حاکم بر تعهدات غیرقراردادی پرداخته و صراحتاً از قانون کشور محل تقاضای حمایت به عنوان معیار اصلی سخن به میان آورده است (بوشیرو، ۲۰۰۷، ۴۳-۱۷). در تعهدات غیرقراردادی همواره اصل، تبعیت از قانون ایراد خسارت یا ارتکاب عمل زیان‌بار است؛ ولیکن مقنن برای حمایت هرچه بیشتر از خالق اثر فکری، قانون کشور محل تقاضای حمایت را ملاک قرار داده است. بدین شکل محاکم به راحتی قانون مورد نیاز را پیدا نموده و براساس مقررات آن اقدام به صدور حکم می‌نمایند. البته لازم به ذکر است نظریات دیگر از قبیل اعمال قانون کشور مبدأ اثر، قانون مناسب، قانون مقر دادگاه و... نیز دارای طرفدارانی هستند که با توجه به تالی فاسدهای

امکان‌پذیر نمی‌باشد.^۱ برای مثال مقررات کنترل ارزی، مالیاتی و قانون رقابت متضمن قواعد آمره‌ای هستند که عدول از آن‌ها به هیچ وجه امکان‌پذیر نیست و لذا قانون کشور محل حمایت یا کشور محل صدور مجوز و... باید ملاک ارزیابی و رسیدگی در دعوی قرار گیرد (محمدنژاد، ۱۳۹۲، ۸). تعیین قانون حاکم بر اختلاف به دلایل متعددی از قبیل عدم انتخاب طرفین، عدم پذیرش محکمه و... ممکن است تحقق نیابد. در این فرض دادگاه موظف به تعیین قانون حاکم بر دعوی با توجه به اوضاع و احوال خاص پرونده است. در همین راستا کنوانسیون موسوم به روم ۱ در سال ۱۹۸۰ برای تعیین قانون حاکم بر تعهدات قراردادی تصویب شد. قانون یادشده با در اختیار قرار دادن معیارهایی نظیر نزدیک‌ترین ارتباط سعی در انتخاب قانون مناسب نمود. در سال ۲۰۰۱ مقررات جدیدی تحت عنوان قبلی (روم ۱)، جایگزین مقررات ۱۹۸۰ شد و قراردادهای مالکیت فکری را نیز تحت پوشش قرار داد (بریگز، ۲۰۱۹، ۳۱۱). این قانون با تفکیک مسائل مختلف اقدام به تعیین قانون حاکم در هر مورد نمود. قانون یادشده به محل اقامت توجه خاصی مبذول داشته و از محل اقامت فروشنده، ارائه‌دهنده خدمات و دریافت‌کننده فرانشیز سخن گفته است. البته شایان ذکر است در هر موردی که قرارداد به روشنی بیانگر ارتباط نزدیک‌تر با کشوری غیر از محل اقامت باشد، ملاک و معیار قانون

^۱ تحقق نداشته و در راستای وحدت حقوقی در زمینه مالکیت صنعتی از آن عدول می‌شود (دینوودی، ۲۰۰۹، ۲۰۴).

اصل سرزمینی به عنوان یکی از اصول پذیرفته‌شده بین‌المللی، در قواعد مربوط به ثبت اختراعات نیز مورد توجه ویژه قرار دارد (دویی، ۲۰۰۲، ۳۷۷). البته لازم به ذکر است، در موارد بسیاری این اصل امکان

موجود، نظریه قانون محل تقاضای حمایت از پشتوانه قانونی و منطقی بهتری برخوردار است.

۵-۵. قاعده حل تعارض حق اختراع در ایران

بی‌شک مهم‌ترین منبع قواعد حل تعارض، قوانین داخلی کشورهاست که با در نظر گرفتن خط‌مشی‌های کلی، روش حل و فصل اختلافات را معرفی می‌نمایند. در ایران قانون خاصی در زمینه مسائل بین‌الملل خصوصی وجود نداشته و صرفاً در قانون مدنی مقنن به بیان برخی قواعد عمومی حل تعارض پرداخته است. قانون‌گذار در ماده ۹۶۸ قانون مدنی اشعار داشته است: «تعهدات ناشی از عقود تابع قانون محل وقوع عقد است، مگر اینکه متعاقدين اتباع خارجی بوده و آن را صریحاً یا ضمناً تابع قانون دیگری قرار داده باشند.» براساس این ماده تعهدات ناشی از عقود تابع قانون محل وقوع خواهند بود این در حالی است که پذیرش این مهم با واقعیت‌های قرارداد مالکیت فکری به هیچ وجه تناسب ندارد؛ چراکه محل انعقاد در این نوع از قراردادها از کمترین اهمیت برخوردار بوده و عامل ارتباط مؤثر محسوب نمی‌گردد.

در گذشته بیان شد که حق اختراع حقی است مالی؛ از این رو مطابق ماده ۹۶۶ قانون مدنی: «تصرف در مالکیت و سایر حقوق بر اشیاء منقول یا غیرمنقول تابع قانون مملکتی خواهد بود که آن اشیاء در آنجا واقع می‌باشند. مع‌ذالک حمل و نقل شدن شیئی منقول از مملکتی به مملکت دیگر نمی‌تواند به حقوقی که ممکن است اشخاص مطابق قانون محل

وقوع اولی شیء نسبت به آن تحصیل کرده باشند خلل وارد آورد.» بنابراین در مواردی که مال عینیت دارد تعیین قانون محل وقوع، امری آسان است و در مواردی که غیرمادی باشد^۱ با مصائب همراه خواهد بود؛ ولیکن این امر نباید مانع از اعمال قانون محل وقوع مال، حتی در مواردی که قابل تعیین نیست گردد (نصیری، ۱۳۸۹، ۲۰۴). مالکیت‌های فکری، اموال غیرمادی هستند که نمی‌توان برای آن‌ها تجلی فیزیکی قائل شد از این رو باید برای این دسته از اموال محل وقوع فرضی در نظر گرفت. بدین منظور قانون محل ابراز فعالیت به‌عنوان پایگاه اصلی روابط حقوقی، همواره مورد تأکید و پذیرش کشورهای مختلف قرار دارد (الماسی، ۱۳۹۱، ۱۹۳). صرف‌نظر از ماده ۹۶۶ قانون مدنی، در مسئولیت‌های غیرقراردادی به دلیل عدم تصریح قانون‌گذار باید به ماده ۵ قانون مدنی متمسک شد. این ماده بیان داشته است: «کلیه سکنه ایران اعم از اتباع داخله و خارجه مطیع قوانین ایران خواهند بود مگر در مواردی که قانون استثنا کرده باشد.» بنابراین هرگاه در محکمه ایرانی مطالبه خسارت ناشی از نقض حقوق مالکیت فکری توسط سکنه ایران صورت گیرد، قوانین کشور ایران درباب مسئولیت مدنی فارغ از تابعیت افراد بر آن دعوی حاکم خواهد بود.

در زمینه حقوق مالکیت صنعتی در ایران قوانین خاصی وضع شده است. علاوه بر آن کشور ایران عضو سازمان جهانی مالکیت فکری است و همچنین به برخی از کنوانسیون‌های مالکیت

¹ Intangible property

انجام اختراعات، اقدام به وضع قوانین حمایتی می‌نمایند و کنوانسیون‌های مختلف در همین راستا ایجاد شدند. مالک حق اختراع ممکن است در جهت واگذاری و اعطای حق و گسترش حوزه فعالیت خود با افراد در کشورهای دیگر ارتباط برقرار نماید. در صورت بروز اختلاف در این موارد وجود عنصر خارجی در دعوی مؤید الزام به حل اختلاف از طریق قواعد حل تعارض است؛ از این رو قاضی با تعیین نوع عمل حقوقی و عوامل ارتباط، قانون حاکم بر تنازع را شناسایی و اقدام به حل و فصل امور می‌نماید. نقض مالکیت صنعتی خواه به موجب قرارداد باشد و خواه در بستری غیر از قرارداد به وقوع بپیوندد، مسئولیت فرد ناقض را به همراه خواهد داشت.

بررسی‌های بعمل آمده در پژوهش حاضر حکایت از آن دارد که پذیرش اصل حاکمیت اراده توسط نظام‌های حقوقی مختلف این امکان را فراهم نموده که اشخاص با تراضی یکدیگر، قانون حاکم بر اختلاف را برگزینند و این امر در حقوق مالکیت فکری نیز از جایگاه ویژه‌ای برخوردار است؛ بنابراین طرفین در فضایی آرام و به دور از تنش‌های موجود و از طریق مذاکره، قانون مناسب را برمی‌گزینند و قضات در صورت عدم مغایرت با قوانین آمره و نظم و انتظامات عمومی قانون مقرر دادگاه، براساس آن به دعوی رسیدگی و اقدام به صدور رأی می‌نمایند. تعیین قانون حاکم بر اختلاف به دلایل متعدد ممکن است تحقق نیابد. در این صورت دادگاه با در نظر گرفتن قواعد حل تعارض مقرر دادگاه، رسیدگی به پرونده را در دستور کار خود قرار می‌دهد.

صنعتی نظیر کنوانسیون پاریس و معاهده همکاری ثبت اختراع، پیوسته که این امر یقیناً موجبات رشد و نمو اقتصادی را فراهم خواهد آورد و این معاهدات در حکم قانون هستند. ماده ۶۲ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ۱۳۸۶ صراحتاً از اولویت مقررات اسناد بین‌المللی بر حقوق داخلی سخن گفته است. به موجب این ماده: «در صورت تعارض مفاد این قانون با مقررات مندرج در معاهدات بین‌المللی راجع به مالکیت صنعتی که دولت جمهوری اسلامی ایران به آن‌ها پیوسته و یا می‌پیوندد، مقررات معاهدات مذکور مقدم است.» این امر یقیناً گامی بلند در راستای وحدت حقوقی در اقصی نقاط دنیا محسوب می‌شود؛ از این رو اشخاص مختلف اعم از حقیقی و حقوقی با علم و شناخت جامع و مانع نسبت به قوانین موجود و با اطمینان خاطر اقدام به گسترش فعالیت خود در کشورهای مختلف خواهند نمود و در صورت بروز اختلاف از طریق مجاری قانونی اقدام به طرح دعوی می‌نمایند.

۶. نتیجه

اساساً آفرینندگان آثار فکری با تکیه بر قدرت تعقل و باهدف گره‌گشایی در صنعت و تجارت و با شناخت جامع نسبت به خلأهای موجود، اقدام به اختراع می‌نمایند و یقیناً به همان میزان که خلق آثار افزایش یافته، نقض آن نیز به وضوح قابل رؤیت است. این نقض ممکن است در فضای قرارداد یا خارج از آن به منصفه ظهور رسد. قانون‌گذاران برای حمایت از چنین افرادی و برای ترغیب دیگران به

۷. سهم نویسندگان

کلیه نویسندگان به صورت برابر در تهیه و تدوین پژوهش حاضر مشارکت داشته‌اند.

۸. تضاد منافع

در این مقاله تضاد منافع وجود ندارد.

کنوانسیون‌های مختلف به بیان راهکارهایی در جهت حل و فصل اختلاف پرداختند. در بحث تعیین قانون حاکم بر تعهدات قراردادی به نظر، قانون کشور محل تقاضای حمایت، نزدیک‌ترین ارتباط را با قرارداد داشته و می‌تواند گزینه مناسب برای رفع تنازع باشد. در خصوص تعهدات غیرقراردادی نیز با وجود اصل تبعیت از قانون ایراد خسارت یا ارتکاب عمل زیان‌بار، به نظر می‌رسد قانون کشور محل تقاضای حمایت به بهترین شکل می‌تواند از خالق اثر حمایت کند؛ از این رو، فارغ از نوع تعهد، اعم از قراردادی و غیرقراردادی، پذیرش قانون کشور محل تقاضای حمایت به‌عنوان معیاری بین‌المللی می‌تواند آثار و تبعات مثبت بسیاری به همراه داشته باشد. در حقوق کشور ایران نیز با قرارداد حق اختراع در ذیل حقوق مالی می‌توان با تمسک به ماده ۹۶۶ قانون مدنی، محل وقوع مال را معیار حل اختلاف قرار داد. این در حالی است که کشور ایران به‌درستی به برخی کنوانسیون‌های مالکیت صنعتی پیوسته و از آنجایی که مورد تأیید مجلس شورای اسلامی قرار گرفته در حکم قانون محسوب و قضات براساس آن اقدام به صدور رأی می‌نمایند؛ از این رو پیشنهاد می‌گردد برای رشد و توسعه صنعت و به‌تبع آن اقتصاد، پیوستن به کنوانسیون‌های مستحدثه در صورت عدم مغایرت با قواعد آمره و نظم عمومی در دستور کار قرار گیرد تا بدین‌گونه گامی استوار به‌سوی اتحاد حقوقی در اقصی نقاط دنیا برداشته و مخترعین کشور ایران و سایر کشورها با اطمینان خاطر اقدام به گسترش حوزه فعالیت خود نمایند.

منابع

- آهنگران، محمدرسول، زند، حمیدرضا، زرگرپور، فاطمه، «واکاوی مبانی مشروعیت مالکیت معنوی و سیر تحولات سیاست کیفری در حفظ حریم آن»، پژوهش‌های فقهی، دوره نهم، شماره سه، ۱۳۹۲.
- اصغری آقمشهدی، فخرالدین، درآمدی بر حقوق مالکیت فکری، بابلسر، انتشارات دانشگاه مازندران، ۱۳۹۱.
- الماسی، نجادعلی، تعارض قوانین، چاپ بیست و دوم، تهران، مرکز نشر دانشگاهی، تهران، ۱۳۹۱.
- الماسی، نجادعلی، میرحسینی، مجید، «حاکمیت اراده در تعیین قانون حاکم بر مسئولیت مدنی در مقررات متحدالشکل رم ۲ و حقوق ایران»، مجله حقوق خصوصی، دوره هفتم، شماره هفده، ۱۳۸۹.
- امام خمینی، سید روح‌الله. تحریر الوسیله، چاپ سوم، قم، دفتر انتشارات اسلامی حوزه علمیه، ۱۳۶۳.
- امامی، اسدالله، حقوق مالکیت معنوی، چاپ دوم، تهران، میزان، ۱۳۹۳.
- امیدی‌فرد، عبدالله، «حقوق فکری از منظر فقه، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی»، مقالات و بررسی‌ها، شماره هشتاد، ۱۳۸۵.
- امیرمعزی، احمد. قواعد حل تعارض در قانون حاکم بر تعهدات قراردادی، تهران، دادگستر، ۱۳۹۱.
- ایزدی فرد، علی‌اکبر، محسن‌زاده، احمدعلی، «انتقال حقوق مالکیت فکری در حوزه ادبی هنری در فقه امامیه و حقوق ایران»، فصلنامه حقوق پزشکی، ویژه‌نامه حقوق مالکیت فکری، ۱۳۹۳.
- باریکلو، علیرضا، مسئولیت مدنی، چاپ ششم، تهران، میزان، ۱۳۹۴.
- بختیاروند، مصطفی، «بررسی فقهی حقوقی مجوزهای اجباری بهره‌برداری از حق اختراع»، فقه و اصول، دوره چهل و نهم، شماره سه، ۱۳۹۶.
- بزرگی، وحید، فتحی‌زاده، امیرهوشنگ، «مقایسه قانون جدید مالکیت صنعتی ۱۳۸۶ با مفاد موافقت‌نامه تریپس در زمینه حق اختراع»، فصلنامه پژوهش‌های تجارت جهانی، شماره شانزده و هفده، ۱۳۸۸.
- بیگزاده، علی، کوشا، جعفر، میرعباسی، سیدباقر، «بررسی تطبیقی مبانی مالکیت فکری در حقوق و فقه امامیه»، پژوهش‌های فقهی، دوره چهاردهم، شماره چهار، ۱۳۹۷.
- تقی‌زاده، عارف، قواعد و آثار حق اختراع در سازمان جهانی تجارت و سازمان جهانی مالکیت فکری، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق بین‌الملل، دانشکده علوم انسانی، دانشگاه پیام نور مرکز تهران، ۱۳۹۳.
- جوادی آملی، واعظ، روانشناسی عمومی، بابل، نشر دانشگاه آزاد بابل، ۱۳۸۹.
- روشن، محمد، «مسئولیت مدنی اصحاب رسانه»، مجله رسانه، شماره دو، ۱۳۸۹.

- شریعت باقری، محمدجواد، «حاکمیت اراده بر قراردادهای بین‌المللی خصوصی»، فصلنامه علمی-پژوهشی دیدگاه‌های حقوق قضایی، شماره پنجاه و هشت، ۱۳۹۱.
- شیخی، مریم، «چالش‌های حقوق مالکیت فکری در حوزه سلامت»، فصلنامه علمی پژوهشی رفاه اجتماعی، دوره پنجم، شماره بیست، ۱۳۸۵.
- صافی گلپایگانی، لطف‌الله، «استفتائات و نظرات پیرامون مسائل مستحدثه فقهی و حقوقی»، فصلنامه رهنمون، شماره دو و سه، ۱۳۷۱.
- صفایی، سید حسین، «تحلیل فقهی و حقوقی موانع امکان نقل و انتقال حق معنوی مؤلف»، مجله پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، دوره سیزدهم، شماره چهل و هفت، ۱۳۹۶.
- صفایی، سید حسین، مباحثی از حقوق بین‌الملل خصوصی، چاپ سوم، تهران، میزان، ۱۳۹۳.
- صفایی، سید حسین، دوره مقدماتی حقوق مدنی، اموال و مالکیت، چاپ چهاردهم، تهران، میزان، ۱۳۹۱.
- عادل، مرتضی، «قانون حاکم در دعاوی بین‌المللی مالکیت فکری»، مجله حقوق بین‌المللی، شماره پنجاه و نه، ۱۳۹۷.
- فلاح غلامی، رقیه، «رابطه تعارض قوانین و تعارض دادگاه‌ها»، مجله بین‌المللی پژوهش ملل، دوره چهارم، شماره چهل و سه، ۱۳۹۸.
- کاتوزیان، ناصر، اموال و مالکیت، دوره مقدماتی حقوق مدنی، چاپ چهل و دوم، تهران، میزان، ۱۳۹۳.
- کاتوزیان، ناصر، وقایع حقوقی - مسئولیت مدنی، چاپ ششم، تهران، شرکت سهامی انتشار، ۱۳۹۰.
- محمدنژاد، نادیا، تعارض قوانین در نقض مالکیت‌های فکری (مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و اتحادیه اروپا)، پایان‌نامه کارشناسی ارشد حقوق مالکیت فکری، دانشکده حقوق و علوم سیاسی، دانشگاه علامه طباطبائی، ۱۳۹۲.
- محمدی، سام، حسینی مقدم، سید حسن، «بررسی فقهی حقوقی اعلام اراده در اعمال حقوقی»، فصلنامه پژوهش‌های فقه و حقوق اسلامی، دوره سیزدهم، شماره چهل و هفت، ۱۳۹۶.
- مقصودی، رضا، «صلاحیت قضایی در حقوق بین‌الملل خصوصی»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره پنجاه و شش، ۱۳۹۶.
- مقصودی، رضا، «دستاوردهای حقوق بین‌الملل عمومی در زمینه تعارض دادگاه‌ها»، مجله حقوقی بین‌المللی، شماره پنجاه، ۱۳۹۳.
- میرحسینی، سیدحسن، مقدمه‌ای بر حقوق مالکیت معنوی، چاپ پنجم، تهران، میزان، ۱۳۹۴.
- نصیری، محمد، حقوق بین‌الملل خصوصی، چاپ بیست و سوم، تهران، کتاب گزیده، ۱۳۸۹.
- نعمتی، احسان، پروین، محمدرضا، طالقان غفاری، مهدی، «تحلیلی بر رویکردهای مبتنی بر

developing countries. Geneva, South Centre, 1999.

- Dinwoodie G.B., Dreyfuss R.C., Kur A. "The law applicable to secondary liability in intellectual property cases". NYUJ Int'l L. & Pol., Vol. 41, No. 102, 2009.

- Doi T. "The Territoriality Principle of Patent Protection and Conflict of Laws: A Review of the Japanese Court Decisions". Fordham Int'l LJ, Vol. 26, No. 377, 2002.

- Helfer L.R. "Toward a human rights framework for intellectual property". UC Davis L. Rev., Vol. 40, No. 971, 2006.

- Hogerzeil H.V., Samson M., Casanovas J.V., Rahmani-Ocora L. "Is access to essential medicines as part of the fulfilment of the right to health enforceable through the courts?". The Lancet, Vol. 368, No. 9532, 2006.

- Khan K. "Striking a Balance in Compulsory License Legislation". Geo. Mason J. Int'l Com. L. Vol. 5, No. 221, 2013.

- Kinney E.D. "The international human right to health: What does this mean for our nation and world". Ind. L. Rev., Vol. 34, No. 1457, 2000.

- Liu K.C. "The Need of and Justification for a General Competition-Oriented Compulsory Licensing Regime", 2018.

- Torremans P.L. "Licences and assignments of intellectual property rights under the Rome I Regulation". Journal of Private International Law, Vol. 4, No. 3, 2008.

- Vicente W.S. "A questionable victory for coerced Argentine pharmaceutical patent legislation". U.Pa.J.Int'l Econ.L. Vol. 19, No. 1101, 1998.

- WIPO Copyright Treaty (WCT), Available at: <http://www.wipo.int/about-ip/en/>. Accessed 2017, Nov 21.

حصری یا تمثیلی بودن ماده ۲ قانون حمایت حقوق مؤلفان و مصنفان و هنرمندان مصوب ۱۳۴۸ با نگاهی اجمالی به کنوانسیون برن»، پژوهشنامه حقوق تطبیقی دانشگاه مازندران، دوره پنجم، شماره یک، ۱۴۰۰.

- نقیبی، ابوالقاسم، خسارت معنوی در حقوق اسلام و ایران، چاپ اول، تهران، نشر امیر کبیر، ۱۳۸۶.

- نوروزی، علیرضا، حقوق مالکیت فکری، حق مؤلف و مالکیت صنعتی، تهران، انتشارات چاپار، ۱۳۸۱.

- نیکبخت، حمیدرضا، «تعارض قوانین در قراردادها (قانون حاکم بر تعهدات قراردادی و اصل حاکمیت اراده)»، مجله حقوقی، نشریه دفتر خدمات حقوقی بین‌المللی جمهوری اسلامی ایران، شماره سی و دو، ۱۳۸۴.

منابع لاتین

- Biehl J., Petryna A., Gertner A., Amon J.J., Picon P.D. "Judicialisation of the right to health in Brazil". The Lancet, Vol. 373, No. 9682, 2009.

- Boschiero N. Infringement of intellectual property rights: a commentary on article 8 of the Rome II regulation, 2007.

- Briggs A. The conflict of laws. Oxford University Press, 2019.

- Coombe R.J. "Intellectual property, human rights & sovereignty: New dilemmas in international law posed by the recognition of indigenous knowledge and the conservation of biodiversity". Indiana Journal of Global Legal Studies, 1998.

- Correa C.M. Intellectual property rights and the use of compulsory licenses: options for